

Byggnadsminnesförklaring av f d Ebbemåla gjuteri, fastigheten Ebbemåla 1:16, Kyrkhults socken, Olofströms kommun

Beslut

Länstyrelsen förklarar, med stöd av 3 kap 1 § lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen mm, fastigheten Ebbemåla 1:16, f d Ebbemåla gjuteri, Kyrkhults socken, Olofströms kommun, för byggnadsminne. Avgränsningen av byggnadsminnet har markerats med rött på bifogade karta, bilaga 2, där de olika byggnaderna markerats 1-11.

Föreskrifter

Länstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

1. Byggnaderna 1-11 får ej flyttas eller rivras eller till sitt yttre byggas om eller eljest exteriört förändras.
2. I villan (1) får ingrepp ej göras i byggnadens stomme eller i den äldre fasta inredningen. Planlösningen skall bibehållas intakt.
3. I handformningsgjuteriet (9), mekaniska verkstaden (4), smedjan / modellsnickeriet (5) och i kraftverksbyggnaden (10) får fast inredning som snickerier, maskiner, remdrift- och gjuteriutrustning mm ej avlägsnas. I dessa byggnader får inte heller ingrepp göras i byggnadernas stomme eller i den ursprungliga planlösningen.
4. Byggnaderna skall underhållas så att de ej förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras med härför lämpliga material och metoder på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
5. Det område kring byggnaderna som markerats med rött på den till detta ärendet hörande kartan, bilaga 2, får ej utan länsstyrelsens tillstånd ytterligare byggas och skall hållas i sådant skick att byggnadernas karaktär och utseende inte förvanskas.

Länstyrelsen lämnar på begäran råd och anvisningar i fråga om vård och underhåll av byggnaderna.

Enligt 3 kap 21 § lagen om kulturminnen mm gäller beslutet om byggnadsminnesförklaring även om det överklagas.

Om fråga uppkommer att ändra byggnadsminnet i strid mot skyddsföreskrifterna skall ansökan om tillstånd härtill inges till länsstyrelsen som enligt 3 kap 14 § lagen om kulturminnen mm får lämna tillstånd till ändring om särskilda skäl föreligger.

Redogörelse för ärendet mm

Fråga om att förklara f d Ebbemåla Gjuteri, fastigheten Ebbemåla 1:16, Kyrkhults socken, Olofströms kommun väcktes den 9 juli 1993.

Samråd har skett med Riksantikvarieämbetet och Blekinge läns museum.

Olofströms kommun har tillstyrkt en byggnadsminnesförklaring.

Motivering

Ebbemåla f d gjuteri är beläget intill västra sidan av Mörrumsån i Kyrkhults socken. På andra sidan ån ligger Hovmansbygd som kring sekelskiftet hade utvecklats till ett litet industrisamhälle med kvarn, träullfabrik, ångsåg, stärkelsefabrik och gräddmejeri.

Ebbemåla var ursprungligen en ren bondby som vid 1800-talets mitt bestod av tre gårdar. Intill ån uppfördes redan 1803 en vattendriven kvarn, vars grund utnyttjades vid uppbyggnaden av den första mekaniska verkstaden och gjuteriet på platsen. Detta uppfördes 1884 av August Sandberg som hade vistats i Amerika åren 1869 - ca 1880 och där lärt sig modern gjuteriteknik.

Förutsättningarna för en industrietablering vid Ebbemåla var de bästa tänkbara. I och med anläggandet av järnvägen i Hovmansbygd 1874 kunde vattenkraften i Mörrumsån utvecklas och exploateras och produkterna kunde lätt forslas bort för försäljning på avlägsna platser. En stor del av produkterna från Ebbemåla Gjuteri exporterades för övrigt över hela världen. En storsäljare var t ex en maskin för träullstillverkning.

Den första verkstaden var i bruk till 1927 då en ny verkstadslokal (4) uppfördes. Den stora gjuteribyggnaden (9) är uppförd 1901. Bägge byggnaderna är uppförda i karaktäristisk tegelarkitektur. Omkring 1890 uppfördes den amerikainspirerade villan (1) som med sina två torn och liggande panel var långt före sin tid. Mellan villan och industribyggnaderna fanns en säregen trädgårdsanläggning med bl a ett växthus, som sträckte sig ner mot Mörrumsån. Rester av denna trädgårdsanläggning har bevarats till våra dagar.

Ebbemåla Gjuteri drevs av fyra generationer Sandberg tills driften slutligen lades ner 1966. Kvar på platsen finns idag en i det närmaste komplett bevarad industrianläggning med byggnader från sent 1800-tal - 1920-talet. Förutom villan (1) finns en vedbod/hönshus (2), garage (3) uppfört ca 1925, den mekaniska verkstaden (4) från 1927, smedja/modellsnickeri (5) från samma år, Magasin I (6) som anses vara den äldsta byggnaden, möjligen uppförd 1884 samtidigt som den första verkstaden, Magasin II (7) var förråd för järn och bult. På vinden förvaras trämodeller och virke. Byggnad nr 8 är en öppen förrådsbod under skärmtak där färdiga produkter förvarades, gjuteribyggnaden (9) från 1901, kraftverk (10) uppfört 1926-27 som försåg hela anläggningen med elektricitet (vilket det f ö fortfarande gör) samt ett pumphus (11) som uppfördes under andra världskriget.

Till anläggningen hör också en förrådsbyggnad samt ett bostadshus, "Kaser-
nen", bägge belägna på annan fastighet och ej berörda av byggnadsminnesför-
klaringen.

Flera av byggnaderna, bl a villan, den mekaniska verkstaden och gjuteriet har
renoverats 1993-95, till stor del med bidragsmedel från länsstyrelsen.

F d Ebbemåla Gjuteri utgör en ytterst välbevarad industrimiljö och är ett ut-
märkt exempel på en tidig industrietablering intill Mörrumsån. Till anläggning-
en hör också en unik samling maskiner och verktyg. Anläggningen är genom
sitt stora kulturhistoriska värde, väl värd att förklaras som byggnadsminne.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas hos länsrätten i Blekinge län. Se bilaga 1.

I detta ärende har deltagit länsantikvarie Leifh Stenholm, beslutande, länsasses-
sor Bengt Johansson, länsarkitekt Barbro von Platen samt biträdande länsantik-
varie Johan von Reis, föredragande.

Leifh Stenholm

Johan von Reis

Bilagor

Bilaga 1. Hur man överklagar

Bilaga 2. Utdrag ur grundkarta. Byggnadsminnets avgränsning

Kopia samt bilaga 2 till:

Riksantikvarieämbetet + bil 1. Delg kvitto

Blekinge läns museum

Miljö/Plan
Adm service/press
BM-register
Kartarkivet
Länsantikvarien
Akten

Kopia med laga kraft till:

Inskrivningsmyndigheten vid Sölvesborgs tingsrätt

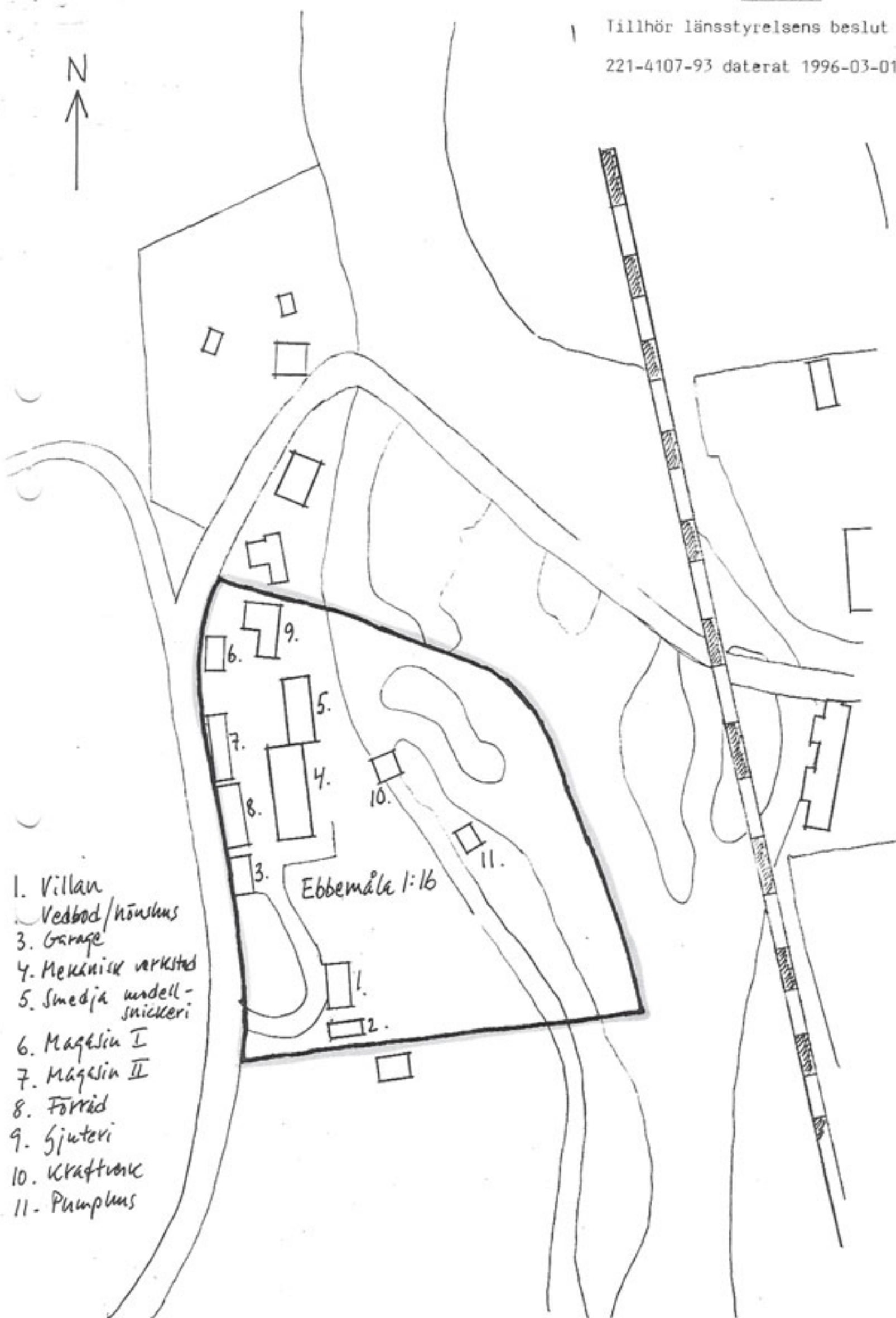
Lantmäterimyndigheten

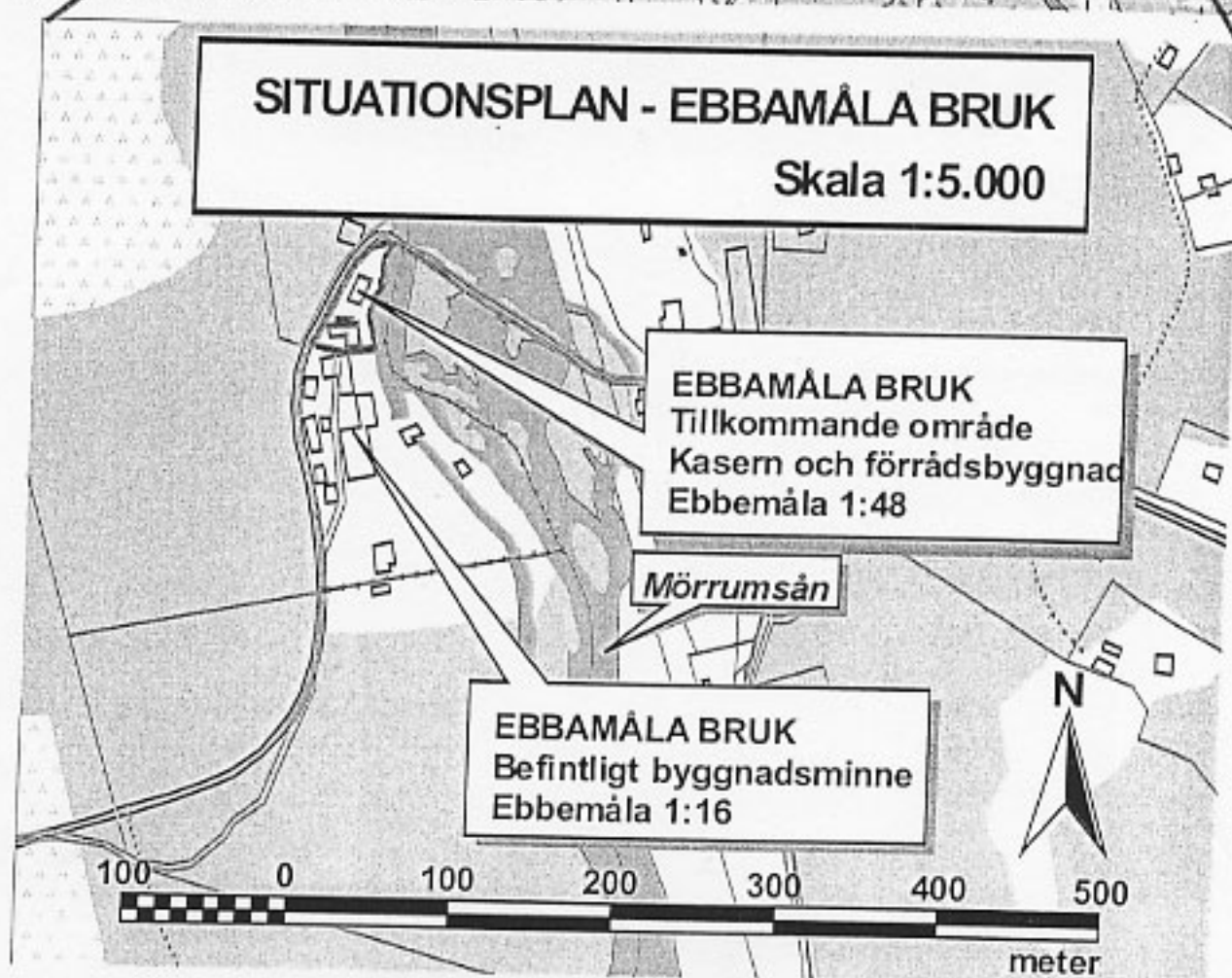
Riksantikvarieämbetet

Byggnadsnämnden i Olofströms kommun

Tillhör länsstyrelsens beslut

221-4107-93 daterat 1996-03-01.

Postadress

SE-371 86 KARLSKRONA

Besöksadress

Ronnebygatan 22

Telefon

0455-870 00

Telefax

0455-875 45

Postgiro

3 51 80-9

Dokument: 432-5247-2001 0_BM-förklaring av kaserner etc på Ebbamåla bruk, bilaga 2 avgränsning 2003mmd